

זקניך ושפטיך — בגימטריא: המיוחדים שבזקניך [ע' לשון רש"י — שופטים] (ברכת פרץ — הוספות, ג).

דף טו

'הקרקעות תשעה וכהן. מנהני מילי? אמר שמואל: עשרה כהנים כתובין בפרשה...' — הראשונים (במגילה כג: ערכין יט): הקשו, הלא אין בית דין שקול ונוסיף עליהם עוד אחד? ובספר טורי אבן (במגילה סם) צידד לומר שבנידון שומא והערכה צריך שישוו דעות כולם, ואין שם כלל הכרעה ברוב דעות. (וכן נקט מצד הסברא באבי עזרי (תנינא, ערכין ה, ב). ויש להעיר שמצאנו בענין שומא דאזלינן בתר רוב דעות — ע' ב"ב קז. וכן קשה מע"ז עב. שמבואר שכשאמר 'שומו שלשה' כוונתו לב"ד ודי ברוב, לאפוקי אם אמר 'אמרו שלשה' — ואם לענין שומא אין דין רוב דב"ד, אין מקום כלל לחילוק זה. שו"ר שהעיר כן בשפ"א בערכין יט. עוד נקט שם שמסברא א"צ שישבו במושב אחד, אלא העיקר שיסכימו עשרה אנשים לדעה אחת).
ואולם מדברי התוס' ושאר ראשונים שהקשו, מבואר שהניחו בפשטות שאין הדבר כן, אלא תורת 'בית דין' עליהם כבשאר ההלכות.

ולעצם הקושיא — אפשר, היות ויתכן שכל דין יעריך באופן שונה ואין ודאות שההערכה תוכרע, לא חייבו כאן מניין אנשים שאינו זוגי, לא כן בדין רגיל שאין שם אלא שתי אפשרויות, לחייב או לפטור. [אמר אחד 'איני יודע' — נראה שיוסיפו עליהם עוד אחד] (עפ"י חדושים ובאורים א, יג. וכן הביאו לתרץ בשם הגרי"ז מבריסק — ע' בהערות המהדיר לריטב"א — מגילה כג:).

תירוץ נוסף כתב השפת-אמת (מגילה כג ערכין יט): אפשר שאם חמשה יאמרו כך והכהן יהיה בתוכם נחשבים כרוב לגבי החמשה שאין עמהם כהן.

א. לא משמע לראשונים לפרש שזה שאמרו 'תשעה וכהן' — זהו המשך דברי ר' יהודה שאמר על המטלטלין 'אחד מהן כהן', והוא הרי סובר שאפשר לב"ד שיהא שקול, כמו שאמר בסנהדרין גדולה בשבעים. — חדא, שלשון המשנה משמע דאליבא דכולי עלמא הוא, שאם לא כן נמצא שת"ק לא פרש דעתו בענין. ועוד, האמרינן לעיל (ג:) שגם ר' יהודה לא אמר אלא בסנהדרין גדולה, ופשוט.

ב. ע"ע בתירוץ הרשב"א והריטב"א במגילה שם, ובמה שהעיר בטורי אבן שם, ובתירוץ קהלות יעקב — סנהדרין ג.
ג. יש להעיר על התירוץ דלעיל, שלכאורה מצאנו ענין 'אין ב"ד שקול' אף במקום שאין דיון והכרעה, אלא מעשה גרידא — סמיכת פר העלם דבר של ציבור, שלמדוהו (לעיל יג:): מ'וסמכו'... ואין ב"ד שקול. כי עכ"פ אין שם 'בית דין' כשהוא שקול. שו"ר שהרמ"ה (שם) פרש הטעם שמא יפול מום בקרבן ויצטרכו לדון בדבר ולהכריע. [וכן י"ל בגרות ובהתרת נדרים]. וכן מלשון התוס' בערכין יט: משמע שרק דבר שהוא טעון סברא ושיקול דעת צריך ב"ד שאינו שקול. וע' אג"מ י"ד ח"ג קיב.
ד. יש מי שנסתפק האם האשה הכהנת כשרה לשומת קרקעות הקדש, או צריך שיהא כהן דוקא — הגהות ר"ש הכהן מוילנא לעיל ב. ואולם משמע שהיא כשרה לשומא כישראל, וכמו שאמרו בגמרא בפדיון מעשר שאין דמיו ידועים, איש ושתי נשיו [וכן הוכיח משם הר"י בן הרא"ש (בשו"ת זכרון יהודה) שקרובים כשרים לשומא]. וזה דלא כפי המובא בשם הגרש"ז אויערבך זצ"ל בספר 'זעלהו לא יבול' ח"ב עמ' רנו. וצ"ע.

(ע"ב) 'אדרבה, משום היא גופה, קטל איהו לא תיסגי ליה בממונא אלא בקטלא, קטל שורו ליפרוק נפשיה בממונא' — לא עלה על הדעת לומר שבית דין ימיתוהו כשאין לו ממון, אלא ודאי יחייבוהו לפדות עצמו בממון. רק הוה אמינא שאם לא נתן כופר, גואל הדם ימיתנו — על כך בא

הכתוב רצח הוא... גאל הדם הוא ימית את הרצח — על רציחתו גואל הדם הורגו, ולא על שורו שרצה (עפ"י משך חכמה — מסעי, לה, כא).

'שור סיני בכמה...' — על שאלת הראשונים 'מאי דהוה הוה' ומאי נפקא מינה בזמן הזה, הביא רבנו המאירי לתרץ על פי מה שאמרו בתלמוד המערב או ירה יירה — לרבות שילה ובית עולמים. ועל זה דנו כאן, בכמה יש לדון שור שנכנס למקדש.

חידוש דין זה הוא מנוגד לגרסא במכילתא לפנינו 'לא בשילה ולא באהל מועד ולא בבית עולמים'. ואמנם יש תימה גדולה, שלפי זה הכתוב אם בהמה אם איש לא יחיה קאי על כל הבא לשילה ולבית עולמים, שדינו בסקילה — והלא אף חיוב מיתה בידי שמים אין אלא לנכנס לפני ולפנים, ובהיכל אין כי אם מלקות?

ולחומר הנושא יש לומר שחיוב סקילה זה שונה משאר חיובים, שאינו אלא בזמן הכניסה ממש, רק באותה שעה ב"ד דנים אותו למיתה, אבל כשיצא כבר אינו נידון בבית דין. וכן בסיני, אם היה מזדמן שאיש או בהמה היו בהר ולא דנוהו — שוב אין דנים אותו אחר כך.

[לפי שיטה זו יש מקום להבין את דברי רש"י בפירושו לתורה (במדבר יד, כח), וכן את דברי הרמב"ן בהקדמתו לספר במדבר] (בית זבול ח"א כה, ו, ובהשמטות).

ישובים נוספים על קושית הראשונים 'מאי דהוה הוה' — עתוס' להלן נא: חות יאיר קכה; אור שמה מאכלות אסורות ד, כב; חדושים ובאורים. וע"ע בשו"ת רשב"ץ ח"ג קלו.

'הארי והזאב...' — יש לחקור: בהמה או חיה של אדם שהמיתה אדם, והבעלים רוצים ומוכנים להורגה — האם לפי תנא קמא צריך להמתין לדונה בבית דין של עשרים ושלשה דוקא, ואין להקדים ולהורגה מיד — לפי שיש לקיים בה את הדין האמור בה, או שמא זה שצריך בית דין, הוא רק כאשר הבעלים רוצים לקיימה אצלו ואנו באים להוציאה מידו ולהרגה בניגוד לרצונו.

ונראה להוכיח מדין שור הפקר שהרג, שלתנא קמא (בב"ק מד:): חייב מיתה, וגומרים דינו בבית דין לסקילה (כמו שכתב הרמב"ם — נזקי ממון י, ו). ומשמע מסתימת הדברים שצריך ב"ד של כ"ג כשאר שור הנסקל. (וכ"כ בחדושי הר צני להלן נה. ואף ר' יהודה אינו חולק אלא בהפקר משום מיעוט הכתובים — ע"ש ובשו"ת הרשב"א ח"א קיד). ואף על פי שלכאורה אין שום טעם שכלי להצריך דין ומשפט כזה, שהרי אפילו אם באמת לא הרג והמיתוהו, לאו מידי עבוד, ובפרט באותם בעלי חיים המסוכנים — אף על פי כן גזרת הכתוב היא לדונו כדיני נפשות דאדם (וכמדויק מלשון הרמב"ם — סנהדרין ה, ב), דחשבינן ליה 'דיני נפשות'. [ויש מקום לנתינת טעם אנושי; שלא יבואו בני אדם להתרגל בשעת אסון וחרון-אף, 'לתפוס קרבן' לכלות זעמם בו. היום ירצו את יצרים בהריגת הבהמה ומחר ישיאם היצר לעשות כן לאדם. לכן אין די בשלשה אנשים שיחליטו להרוג, אלא הצריכה תורה ב"ד של כ"ג בדוקא, להתיישב בדבר ולדרוש ולחקור היטב, כבדיני נפשות. ועוד טעם, דחס רחמנא עליה — ע' להלן נה. וברש"י ד"ה דהא חס]. ואם כן, גם כשהבעלים מוכנים ורוצים להרוג בהמתם שהרגה, נראה שגזר"כ לדונו בבית דין של כ"ג דוקא. [ואולם לענין שיצטרך לעמוד על שורו בגמר דין, נראה לכאורה שאין צריך, שוהו רק משום הפסד ממונו (כמו שמשמע מפרש"י להלן יט סע"א). והרי גם בשור הפקר אין מתקיים דין זה].

אמנם אם אין בית דין כזה מצוי לדונה, והבעלים רוצים להרגה — נראה שודאי הרשות בידם. ואף חייבים לעשות כן בבעלי חיים מסוכנים, למנוע נזק לרבים. גם מצד מצות 'בערת הרע' — ערש"י להלן פרק ד ובחולין.

ואולם ב"ד של שלשה נראה שאינם יכולים לחייבו להורגה בכל אופן, ואע"פ שיכולים להפקיע ממונו המסוכן, ושוב הוי הפקר ומותר לכל אדם להורגה, מ"מ נראה לכאורה שגזרת הכתוב שב"ד פחות מכ"ג אינו רשאי לדון מיתה בכל אופן. וצריך עיון ובירור בכל זה, ולא נכתב אלא להעיר.

'עד כמה עושין עיר הנדחת, מעשרה ועד מאה, דברי רבי יאשיה. רבי יונתן אומר: ממאה ועד רובו של שבט...' — פחות מכאן הרי זה כפר קטן, יתר מכאן הרי זה כרך גדול (רמב"ם — עכו"ם ד,ב). פשוט הדברים מורה שהמדובר כאן על אנשי העיר בכללם, ולא על מספר המודחין. שאם למשל יהיו בעיר מאה וחמשים בני אדם, והודחו רובם — תשעים איש, לדעת ר' יאשיה אין כאן דין עיר הנדחת, שהרי אין זו 'עיר' אלא 'כרך'. ולר' יונתן הרי זו עיר הנדחת, הגם שאין כאן מאה שהודחו. ואולם כבר תמהו האחרונים על דברי הרמב"ם (שם) שמורים להפך, שהכל נידון לפי מספר המודחים ולא על כללות אנשי העיר. [עוד העירו שמלשון הרמב"ם עצמו בסוף דבריו משמע כפירוש הראשון] (ע' מנחת חינוך תסד; צננת פענח תנינא, הל' עכו"ם; חזון איש סנהדרין כד, יא; עלה יונה עמ' רעה. ולא תרצו דברי הרמב"ם). ויש לבאר דעת הרמב"ם שהמודחים בעצמם צריך שיחול עליהם שם 'עיר' כדי לידון בדין 'עיר הנדחת', שאמנם אין צורך שכל אנשי העיר יעבדו אלא די ברובם, כי כלל הוא בכל התורה ש'רובו ככולו', אבל אותו 'רוב' אינו יכול להידון כ'כל' אלא אם יכול להוות 'עיר', אבל אם הוא 'כפר', הרי שיש לו שם אחר המתנגד לשם הכללי, ושוב אין לומר 'רובו ככולו'. והוא הדין באופן ההפוך — כאשר הכלל הוא 'כרך', והמודחים מספרם מועט שאינם אלא בגדר 'עיר' — חל כאן דין 'עיר הנדחת' — אם אך המודחים הם רוב אנשי העיר (אבי עזרי — עכו"ם ד,ב. וכעין זה בסגנון אחר כתב בשו"ת אגרות משה חו"מ ח"ב ב).

'ואפילו ר' יונתן לא קאמר אלא רובו, אבל כולו לא' — הוא הדין לרובו של שבט, שבכל מקום רובו ככולו, ור' יונתן לא אמר אלא עד רובו — ואין רובו בכלל. [ושאמרו 'אלא רובו' הכוונה 'אלא עד רובו'] כן כתב הרמב"ם (עכו"ם ד,ב. לחם משנה), ומה שאמרו 'כולו' לא באו לאפוקי רובו, אלא נקט הלשון התואמת עם פשוט המשנה 'אין דנין את השבט' — לשון כולו (חזון איש סנהדרין כד, יא. וכן היא שיטת עוד ראשונים — רמ"ה; מאירי; פסקי הרי"ד. וכן באר המהרש"א ב.). וכן מה שאמר רבינא בסמוך ששבט שהודח נידון בסנהדרין גדולה — כתב החזון-איש: לאו דוקא כולו אלא גם רובו. ואע"פ שהרמב"ם (סנהדרין ה,א) כתב 'שבט שהודח כולו' — לא בא לאפוקי רובו. וכן כתב בספר תורת חיים בדעת הרמב"ם. ואולם באגרות משה (חו"מ ח"ב ב) כתב על זה 'ואינו נכון כלל'. (וע"ש באריכות הסבר הענין ואכ"מ. וכן דעת המהרש"ל במשנה. אבל דברי רש"י במשנתנו מורים שאין חילוק בין השבט כולו לרובו וכמו שכתב מהרש"א. וכ"מ במאירי וברמ"ה).

דף טז

'אי מה תחילתה קלפי אורים ותומים וכל ישראל אף כאן קלפי אורים ותומים וכל ישראל' — והרי מכך שכלל התנא דין השבט עם נביא השקר וכהן גדול, משמע ששלשתם דין אחד להם, וכשם שנביא השקר וכהן גדול אינם צריכים אלא ע"א, אף השבט דינו כן (תוס' שבועות טו.).

'ונמלכין בסנהדרין' — פרש"י (בברכות ג:) נוטלים מהם רשות כדי שיתפללו עליהם. ואמנם שואלים באורים ותומים ויודעים שינצחו, אך אף על פי כן רבים ניזוקים במלחמה, ומלחמות עמלק ומדין יוכיחו — לכך נצרכים לתפילה (מרומי שדה). [ונראה שמקור דברי רש"י לפרש 'הימלכות' על תפילה, הוא מהגמרא בברכות (כט:)] 'וכשאתה יוצא לדרך המלך בקונך וצא — זו תפלת הדרך'. מהגרז"נ גולדברג שליט"א].

ב. הרמב"ם פסק חמשה כרבי יהודה — שכן הוא בירושלמי. (תו"ט בשם בנו. וע' רדב"ז (סנהדרין ה, ב. ה) שנקט בדעת הרמב"ם כראב"י להצריך כל הסנהדרין. ודוקא במדידה אבל לעריפה די בשלשה או בחמשה. וע"ע: שבת הלוי ח"ד קפה; אמת ליעקב סוטה מד).

ב. מעשר שני שאין דמיו ידועים, כגון פירות שהרקיבו יין שהקרים ומעות שהחלידו — פודים אותו בשלשה לקוחות (= סוחרים בקיאים בשומא רש"י). ויש מפרשים, אנשים שרוצים לקנותו. ויקח מי שיתן יותר. עתוס'). אפילו נכרי אחד מהם. אפילו בעלים אחד מהם. איש ושתי נשיו פודים מעשר שני שאין דמיו ידועים. ופרשו, כגון רב פפא ובת אבא סוראה שהיתה עושה לעצמה [אבל במטילים לכיס אחד נסתפק רבי ירמיה האם פודים].

נטע רבעי, הואיל ואדם להוט לאכול פירות נטיעתו, אפילו כשדמיו ידועים צריכים לפדות בשלשה. ובזמן הזה שאין פודים בשוויו — א"צ שלשה (תוס').

ג. פדיון הקדשות מטלטלין — בשלשה. רבי יהודה אומר: אחד מהם כהן. ובברייתא מובאת דעת רבי אליעזר בן יעקב שאפילו צינורא של הקדש צריכה עשרה בני אדם לפדותה. הרמב"ם פסק כתנא קמא (ערכין ח, ב).

הקרקעות — בתשעה וכהן.

בפסקי התוס' (במסכת ערכין, ע) מובא שרק לפדיון צריך עשרה, אבל השומא — בשלשה. ומרש"י (שם כז: ד"ה אבל) משמע שגם לשומא צריך עשרה. וכן כתב הרמב"ם (ערכין ח, ב).

דפים יד — טו

כג. א. אמר 'ערך כלי עלי' — מה דינו?

ב. דין הערכין בכמה? שומת נכסים להגבותם להקדש, בכמה?

ג. הנודר דמיו להקדש (= 'דמי עלי') — בכמה אנשים שמין אותו?

א. האומר 'ערך כלי עלי' — אמר רב גידל אמר רב: נותן דמיו. אדם יודע שאין 'ערך' לכלי וגמר ואמר לשם דמים.

במסכת ערכין העמידו דין זה כרבי מאיר האומר 'אין אדם מוציא דבריו לבטלה' וגמר ונתן לשם דמים. וצדדו התוס' שרב עצמו אינו סובר כן אלא כחכמים שפוטרים לגמרי, ויצאו דבריו לבטלה. וכן פסק הרמב"ם (שכן נשנו כמה סתמי משניות. ע' שפת אמת ובה תודה ערכין ה).

ב. תנן: הערכין המטלטלין — בשלשה. רבי יהודה אומר: אחד מהם כהן. הקרקעות — תשעה וכהן. ונחלקו אמוראים בפירוש המשנה; —

רב גידל מפרש בשם רב: באומר 'ערך כלי עלי' שגמר ואמר לשם דמים, ושמים אותו בשלשה ליתן דמיו.

רב חסדא אמר אבימי: במתפיס מטלטלין לערכין, צריך לשומם בשלשה.

רבי אבהו אמר: בכגון שאומר 'ערכי עלי'; בא כהן לגבות ממנו מטלטלין — בשלשה. קרקעות — בעשרה. שכשם שהבא לפדות מן ההקדש צריך שומא בשלשה או בעשרה, כך הדין בבא לשום כדי להכניס להקדש נכסים לצאת ידי חיובו.

ג. האומר 'דמי עלי' — שמין אותו תשעה וכהן כעבד הנמכר בשוק, כדין שומת קרקעות.

דף טו

כד. שער הצומח בראש, האם דינו כדבר מחובר או כתלוש? מהן הנפקות המוזכרות בסוגיא בשאלה זו?

הראו בגמרא מחלוקת תנאים בשער העומד ליגזו, האם דינו כגזוז אם לאו; — המקדיש את עבדו — אין מועלים בו (כדין דבר המחובר לקרקע — שהעבדים הוקשו לקרקעות). רשב"ג אומר: מועלים בשערו, לפי שעומד ליגזו כגזוז דמי. [ומבואר בגמרא שגם לפי הדעה הכללית ש'כל העומד ליבצר כבצור דמי' (רבי מאיר), אפשר שכאן שונה הואיל והשער הולך ומשביח בעודו מחובר, שלא כפירות העומדים ליבצר שהולכים ונכחשים]. נפקותא נוספת מבוארת בסוגיא, לענין פדיון שער המוקדש לשמים; האם נישום בשלשה כמטלטלין או בעשרה כקרקעות. הלכה כתנא קמא שהשער נידון כמחובר ואין מועלים בו (רמב"ם מעילה ה,י).

כה. א. דין שור הרובע את האדם או הנרבע — בכמה?

ב. דין שור שהרג אדם — בכמה? מה דין בעליו?

ג. בהמה שהיתה נכנסת לתחום הר סיני האסור בכניסה, מה דינה?

א. בהמה הרובעת אדם או הנרבעת לו, נידונית למיתה בבית דין של עשרים ושלשה (והרגת את האשה ואת הבהמה; ואיש אשר יתן שכבתו בבהמה מות יומת ואת הבהמה תהרגו — הקיש הכתוב מיתת הבהמה למיתת האדם, בעשרים ושלשה. ונאמר כל שכב עם בהמה מות יומת — אם אינו ענין לשוכב, שכבר נאמר, תנהו ענין לנשכב [זכר]). והוציאו הכתוב בלשון 'שוכב' להקיש נשכב לשוכב שיהא דינו בכ"ג.

ב. שור שהרג את האדם — ייסקל. ונידון בבית דין של עשרים ושלשה (השור יסקל וגם בעליו יומת — כמיתת בעלים כך מיתת השור). ובעליו אינו חייב מיתה בדיני אדם (מות יומת המכה רצח הוא — על רציחתו אתה הורגו ואי אתה הורגו על רציחת שורו. אלא במיתה בידי שמים דיבר הכתוב. עתוס'), רק משלם כופר פדיון נפשו.

ג. 'שור סיני' דינו במיתה, בבית דין של עשרים ושלשה (אם בהמה אם איש לא יחיה — מה איש בכ"ג אף בהמה בכ"ג. רמי בר יחזקאל).

כו. בעלי חיים מסוכנים, הנמצאים ברשותו של אדם — האם מותר לכל אדם להורגם? ומה הדין כשהמיתו אדם?

הזאב והארי, הדוב והנמר והברדלס והנחש שברשותו של אדם, שהמיתו אדם — נידונים למיתה בעשרים ושלשה. רבי אליעזר אומר: כל הקודם להורגם זכה. רבי עקיבא מודה לתנא קמא בראשונים וחולק בנחש, שאינו בן תרבות (כפרש"י).

הרמב"ם (סנהדרין ה,ב) פסק כרבי עקיבא. והראב"ד השיגו. ואפשר שכן היא גם דעת סתם משנה בכ"ק טו: שהנחש מועד לעולם — עתוס' ורדב"ז שם).

לא המיתו — לדברי ריש לקיש אין רשות להרגם לדברי הכל, מפני שיש להם תרבות (= גידול, אילוף).
ורבי יוחנן אמר אף על פי שלא המיתו אמר רבי אליעזר כל הקודם להרגם זכה, שסובר אין להם תרבות
ואין להם בעלים (כלומר אין שם הבעלים חל עליהם והריהם כהפקר לפי שלא היה להם לגדלם (רש"י).
הלכך ההורגם זכה בעורם. כ"מ בגמרא).

א. לפרוש רבנו תם, מחלוקת ריש לקיש ורבי יוחנן אמורה כשהם שמורים בכלוב וכד', אבל
כשאינם קשורים, אף על פי שמגדלם ומאלפם שלא יזיקו — אין להם תרבות וכל הקודם
להרגם זכה (לרבי אליעזר).

ב. יתכן ומודה ריש לקיש בחיה שאין אנשים יודעים אם היא מסוכנת, שכל הקודם להורגה זכה
אפילו לא המיתה, שאין אנשים נזהרים ממנה. וכמו שדרש רב (בב"ק פ:): חתול מותר
להורגו ואסור לקיימו (עפ"י תוס' שם בתירוץ השני).

דפים טו — טז

כז. כיצד דנים את החוטאים הבאים:

א. שבט שחילל את השבת.

ב. שבט שהודח לעבוד עבודה זרה.

ג. עיר קטנה או גדולה, שעבדה עבודה זרה.

ד. נשיא שבט שחטא בדבר שחייבים עליו מיתת בית דין.

א. שבט שחילל את השבת — נידון כל יחיד ויחיד בסקילה ובבית דין של עשרים ושלושה. והוא הדין לשאר
עבירות שבמיתה מלבד עבודת כוכבים (וכן מבואר בסוגיא וכ"מ ברמב"ם. ומיעוט דאיש ואשה לא קאי אלא אע"ז. וע'
מהר"ץ חיות לה.).

ב. שבט שהודח לעבודה זרה — נידון בסקילה כיחידים, אבל אין דנים אותם אלא בב"ד של שבעים ואחד.
כן הסיק רבינא.

כתבו כמה מהראשונים שכן הדין ברובו של שבט, ולא דוקא כולו. ויש חולקים.

ג. עיר שהודחה לעבודה זרה, הריהי 'עיר הנדחת' ודין כל אנשיה בסיף וממונם אבד. ואין עושים עיר הנדחת
אלא על פי בית דין של ע"א.

וכמה יהיו בה ותהא נידונית כעיר הנדחת — רבי יאשיה אומר: מעשרה ועד מאה, אבל פחות מעשרה —
כפר הוא ולא עיר. ויותר ממאה הרי זו כרך גדולה (רמב"ם) ויצאה מתורת עיר להיות 'ציבור' (רש"י) וכל
אחד ואחד נידון בסקילה, כדין היחיד. רבי יונתן אומר: ממאה ועד רובו של שבט — זוהי עיר הנדחת.
פחות מכן או יתר על כן — נידונים כיחידים.

ד. נשיא שבט שחטא בדבר שעונשו במיתת בית דין — לפירוש רב מתנה, נידון בבית דין של שבעים ואחד
(כל הדבר הגדל יביאו אליך — דבריו של גדול).